

Graadmeters voor de natuur

Twee jaar geleden publiceerden wij in Landschap een voorstel voor vier graadmeters voor het landelijke natuurbeleid (Ten Brink *et al.*, 2001): de Natuurwaarde, de EHS-doelrealisatie graadmeter, de Soortgroep Trend Index en de Rode Lijst Indicator. Daarop zijn reacties gekomen van Wamelink (2002), Musters *et al.* (2002), Vermaat *et al.* (2003) en – meer zijdelings – Barendregt en Dagevos (2003). We gaan hier in op enkele hoofdpunten van de kritiek.

Andere doelen

Het doel van onze graadmeters is om aan te geven hoe het staat met de natuur. Ons doel is daarbij niet om de waarde van gebieden en ecosystemen onderling te vergelijken, zoals sommige reacties veronderstellen. Barendregt *et al.* geven een aanzet tot een waarderingssysteem om gebieden wel onderling te vergelijken. Vermaat *et al.* stellen voor om de graadmeters toe te spitsen op de Habitatrichtlijn. Maar de Habitatrichtlijn gaat over slechts een beperkte set soorten en gebieden. Ons doel is breder: we willen de kwaliteitsontwikkeling van de natuur in heel Nederland op diverse manieren weergeven.

Aggregeren van detailcijfers

Er is veel kritiek op vérgaande aggregatie van cijfers. Vooral het combineren van oppervlakte en kwaliteit van natuurgebieden tot één getal bij de graadmeter Natuurwaarde stuit op weerstand. In diverse reacties is betoogd dat veel minder geaggregeerde cijfers beter geschikt zijn voor het beleid dan graadmeters. Musters *et al.* gaan nog verder en betwijfelen of landelijke graadmeters überhaupt enig nut hebben: maatregelen worden namelijk genomen op lokaal en regionaal niveau.

Daarbij passen twee opmerkingen. Het is natuurlijk niet de bedoeling dat de informatievoorziening over natuur versmalt tot één enkel cijfer. De bedoeling is om zowel

graadmeters per ecosysteemtype en soortgroep als gedetailleerde cijfers samen te stellen. In het Natuurcompendium 2003 van het Milieu- en Natuurplanbureau en het CBS staan dan ook behalve een aantal graadmeters tal van gedetailleerde cijfers, grafieken en kaarten.

In de tweede plaats hebben landelijke cijfers op zichzelf nut om op beknopte wijze kabinet, parlement en samenleving te informeren. Voor gerichte maatregelen zijn echter weer meer gedetailleerdere cijfers nodig. Wel maken graadmeters het beter mogelijk om aan te geven of het nationale natuurbeleid als geheel voldoende vruchten afwerpt, om globaal prioriteiten te stellen in het beleid en het onderzoek en om landen onderling te vergelijken. Dat is vergelijkbaar met het nut van bijvoorbeeld cijfers van het CBS over werkloosheid, de arbeidsproductiviteit of de gezondheid van de bevolking.

Opvattingen over natuurbehoud

Musters *et al.* maken er bezwaar tegen dat MNP en CBS alleen graadmeters samenstellen die overeenkomen met één of enkele dominante opvattingen over de te behouden natuur. Dat is volgens hen niet verstandig omdat deze opvattingen veranderlijk zijn en de maatschappelijke discussie over natuurbehoud kunnen verstarren. Maar wij denken dat deze veranderlijkheid in de hoofdlijn van het natuurbeleid gering is. Onze graadmeters sluiten aan bij het Natuurbeleidsplan en de Nota Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur en wel op dat deel van het natuurbeleid dat is gericht op het behoud en herstel van soorten die achteruit zijn gegaan. Die opvatting over natuurbehoud staat nu eenmaal al jaren centraal in het beleid en daarop zijn onze graadmeters toegesneden. Er is binnen die opvatting nog wel variatie mogelijk in de uitwerking (wel of niet uitsluitend gericht op de meest bedreigde soorten, soort- of ecosysteemgericht, 1950 als harde referentie of niet) en die variatie hebben wij geprobeerd te vangen in

BEN TEN BRINK,
ARCO VAN STRIEN EN
RIEN REIJNEN

onze vier graadmeters. Voor andere onderdelen van het natuurbeleid, die gericht zijn op de belevings- en gebruikswaarde van de natuur, zijn er overigens nog aparte graadmeters (Wiertz, in voorb.).

Overeenkomsten

Uit de reacties maken we op dat er op veel punten overeenstemming bestaat. Dat betreft de keuze voor meerdere graadmeters om een beeld te geven voor de toestand van de natuur, zowel direct aan het beleid gekoppeld als meer signalerend van aard. Daarnaast zien we steun voor de gedachte om soorten centraal te stellen in de graadmeters, om zowel soortgerichte als ecosysteemgerichte graadmeters te maken, om bij ecosystemen oppervlakte en kwaliteit te onderscheiden, om de abundantie van soorten daarbij te betrekken en om met referenties te werken. De vele overeenkomsten zijn misschien ook niet zo verwonderlijk, want er zijn al allerlei graadmeters in zwang op basis van informatie over soorten. Omdat we niet zomaar een set graadmeters uit de la wilden trekken, zijn we enige jaren geleden de zoektocht naar graadme-

ters begonnen en zijn we met velen in discussie gegaan. Maar uiteindelijk is het een kwestie van durven kiezen, getiteld op de wensen en de mogelijkheden (lees: de betaalbaarheid van meetsystemen). Anders dan Musters *et al.* zijn wij als onderdeel of partner van het Milieu- en Natuurplanbureau niet in de positie om de graadmeterkeuze open te houden. Het is sinds enkele jaren de maatschappelijke en wettelijke taak van het Milieu- en Natuurplanbureau van jaar op jaar een onderling vergelijkbaar beeld te geven van de toestand van de natuur, op een landelijk en regionaal niveau.

Ook internationaal is er een zoektocht naar graadmeters. Zowel de Natuurwaarde, de Soortgroep Trend Index als de Rode Lijst Indicator zijn ook in discussie in diverse internationale organisaties waaronder de organisatie rond het Biodiversiteitsverdrag, de OESO, de UNEP en de Europese Unie (zie bijvoorbeeld UNEP, 1997).

Met dank aan Jaap Wiertz voor het kritisch doornemen van de concepttekst.

Literatuur

Barendregt, A. & J. Dagevos, 2003.

Natuurwaardering terug van weggeweest. *Landschap* 20: 15-25.

Brink, B.J.E. ten, A. van Strien & M.J.S.M. Reijnen, 2001. De natuur de maat genomen in vier graadmeters. *Landschap* 18: 5-20.

Milieu- en Natuurplanbureau en CBS, 2003. *Natuurcompendium 2003*. Bilthoven/Voorburg.

Musters, K., J. Dekker & W. ter Keurs, 2002. Graadmeters de maat genomen. *Landschap* 19: 135-151.

UNEP, 1997. Recommendations for a core set of indicators of biological diversity. Convention on Biological Diversity, UNEP/CBD/SBST-TA/3/9 and inf. 13. Montreal.

Vermaat, J., H. Goosen & A. Gilbert, 2003. Graadmeters voor de toestand van de natuur in Nederland. *Landschap* 20: 39-41.

Wamelink, W., 2002. Wordt de natuur wel de goede maat genomen? *Landschap* 19: 113-116.

Wiertz, J. (in voorb.). Ontwerp van kerngraadmeters natuur en landschap. Rapport Milieu- en Natuurplanbureau. Bilthoven/Wageningen.